

З ПУБЛІЦИСТИЧНОЇ МАЙСТЕРНІ

ЗАБОРОНА НА ПОСТИ І “ЛАЙКИ”

Нещодавно американське видання The New York Times оприлюднило рекомендації щодо поведінки в соціальних мережах журналістів відділу новин. “Хоча ви можете вважати, що ваша сторінка в Facebook, Twitter, Instagram або інші акаунти в соцмережах є приватними, відокремленими від вашої роботи в The NYT, однак усе, що ми публікуємо, де ставимо позначку like, тїєю чи іншою мірою є публічним. І вся публічна діяльність асоціюється з The New York Times”, – зауважують автори документа.

Частина порад є очевидними та корисними для всіх категорій користувачів ФБ. Наприклад, така: “Завжди ставтеся з повагою до інших користувачів соціальних мереж. Якщо читач ставить під сумнів чи критикує вашу публікацію чи допис у соціальній мережі, а ви хочете відповісти, будьте обережними. Не звинувачуйте читачів, що вони не уважно прочитали вашу публікацію. Якщо критика особливо агресивна або безпідставна, можливо, краще утриматися від відповіді. Ми також підтримуємо право наших журналістів блокувати у соцмережах людей, які погрожують або ображають. (Але, будь ласка, не блокуйте просто за критику ваших публікацій чи критику на вашу адресу.)”

Утім, більшість рекомендацій запроваджують доволі жорсткі обмеження.

The New York Times наголошує, що соціальні мережі є потенційними загрозами для репутації видання: “Якщо наших журналістів сприймають як упереджених або якщо вони висловлюють тенденційні погляди в соціальних мережах, це може підірвати довіру до видання загалом”. Тому, згідно із рекомендаціями, журналісти The NYT не можуть висловлювати “тенденційні погляди, просувати політичні ідеї, підтримувати кандидатів, писати образливі коментарі”, не можуть “ставати на чийсь бік”, висловлюючись стосовно події, які The New York Times прагне висвітлювати об’єктивно.

Ще одна порада – не вступати в “секретні” групи на Facebook та інших платформах, які можуть просувати тенденційні політичні погляди, та утримуватися від реєстрації в соціальних мережах на події для прихильників “певних поглядів”. Якщо це необхідно для підготовки матеріалу, “уважно слідкуйте за тим, що публікуєте”, радить The New York Times своїм журналістам. Є і окрема рекомендація щодо перепостів: “Якщо ви розміщуєте, посилайтеся на інші джерела, робіть це для того, щоб показати різноманітні точки зору... постійне посилання на одну сторону дискусії може залишити враження, що ви теж зайняли чийсь сторону”.

Рекомендації американського видання (переклад яких на українську мову зробив Інститут розвитку регіональної преси) можуть дещо спантеличити українських медійників, які не звикли до політичного нейтралітету (м’яко кажучи). Але The New York Times

є далеко не першопрохідцем у справі встановлення обмежень для своїх співробітників на публічну діяльність та публічні висловлювання у соціальних мережах.

Орієнтир усіх медіаекспертів України, Бі-Бі-Сі, давно оприлюднила свої правила стосовно поведінки журналістів у соцмережах. У розділі “Цінності Бі-Бі-Сі” розміщено відеолекцію “Правила для соціальних мереж”, де Ліліан Ландор, колишній керівник мовних служб Всесвітньої Служби Бі-Бі-Сі, розповідає про те, яких правил поведінки мають дотримуватися працівники редакції. “Я маю на увазі поділ двох аспектів: особистого – про своє особисте ви можете говорити відкрито, і професійного, пов’язаного з вашою роботою, – тут ви обмежені своєю відповідальністю як журналіст Бі-Бі-Сі”, – зазначає вона. За її словами: “... трюк тут полягає в тому, щоб розділяти те, про що ви говорите в приватній обстановці, й те, що ви випускаєте в ефір, – цим і відрізняється професіонал Бі-Бі-Сі. І коли я кажу “в ефір”, я маю на увазі, зокрема, і Facebook, і Twitter”.

“Будьте розсудливі, керуйтеся здоровим глуздом. Ви є журналістом Бі-Бі-Сі й несете всю відповідальність, з цим пов’язану, й у відкритому соціальному інтернет-просторі, де у вас є друзі різного штибу. Ви можете розповідати що завгодно про вашу особистість, інтереси. Наприклад, що ви захоплюєтеся плаванням або любите певні книжки, ніяких проблем. Але щодо вашої думки з політичних питань – це публікувати абсолютно неприпустимо”, – закликала Ландор колег, зазначивши: “Журналіст Бі-Бі-Сі ні за яких обставин не може бути фаном, другом або фоловером політика або активіста, причому не має значення, з якої країни – його власної, з Британії або ще з якоїсь”. Щоправда, потім вона зазначила, що в Twitter все ж таки можна підписуватися на різних людей без обмежень, тому що таким чином можна стежити за новинами. Проте щодо заборон у Facebook колишня голова мовних служб Всесвітньої Служби Бі-Бі-Сі залишилася непохитною.

Загалом позиція Британського суспільного мовника стосовно висловлювання особистої думки журналістів є набагато жорсткішою, ніж у The New York Times. Якщо американське видання закликала своїх творчих працівників не висловлюватися тенденційно та незбалансовано, то Бі-Бі-Сі взагалі заборонила журналістам оприлюднювати свої думки.

“Соціальні мережі є такою ж частиною нашого професійного життя, як і друковані або інтернет-ЗМІ. Ви не маєте права публікувати свої особисті думки в блозі. Навіть якщо у вас інша аватарка або ви виступаєте під іншим ім’ям, ви, перед усім, журналіст Бі-Бі-Сі, який не може своїми діями ставити під сумнів неупередженість і незалежність організації, в якій він працює”, – наголосила Ліліан Ландор, підкресливши: “Як журналіст, ви несете певну відповідальність. Ви маєте дотримуватися принципів неупередженості, об’єктивності у висвітленні новин. У журналіста Бі-Бі-Сі не може бути своєї думки: ви не пишете про свої думки, ви – “чистий аркуш паперу”, як журналіст Бі-Бі-Сі, професіонал, що працює на Бі-Бі-Сі”.

Такі суворі обмеження на публічну активність штатних журналістів (хоча б і тільки для тих, що працюють у відділах новин) є незвичними для української медіаспільноти. Повна заборона на висловлювання своїх думок щодо політичних подій в країні та у світі,

як у Бі-Бі-Сі, рекомендація утриматися від поширення суб'єктивних заяв, як у The New York Times, неприйнятна реальність української журналістики. Репортери та редактори в нас традиційно є активними учасниками громадського життя та політичних подій.

Достатньо згадати, що одним із важливих чинників перемоги Помаранчевої революції 2004 року був “бунт” журналістів проти цензури та “темників”, а без “революційного” “5-го каналу” події того часу взагалі могли розвиватися інакше. На Євромайдані 2013 – 2014 рр. відомі журналісти були й серед організаторів, і серед лідерів протестів... Якщо ви спробуєте зараз проаналізувати публічні профілі в соціальних мережах працівників українських телеканалів, газет, радіостанцій, то в переліку їхніх друзів ви обов'язково знайдете політиків і громадських активістів, а в стрічці побачите далеко не тільки розповіді про погоду, котиків або відпустку на пляжі.

Журналіст в Україні – не тільки журналіст, а й громадський активіст, експерт, політичний діяч... І навіть непримиренні борці за впровадження журналістських стандартів Бі-Бі-Сі в Україні не можуть похвалитися своєю аполітичністю. Більше того – розмови “про стандарти” не заважають активістам від журналістики одночасно виступати з політичними заявами та займатися активізмом із політичним відтінком.

Можна було покритикувати adeptів “стандартів Бі-Бі-Сі” за намагання запроваджувати лише ті правила, які є зручними, й ігнорування інших вимог. Але на це є об'єктивна причина: в суспільствах, що трансформуються, ніхто не може залишитися осторонь перетворень. Коли вирішується питання життя або смерті країни, гра в мовчанку від лідерів думок, якими є журналісти, сприймається не як професіоналізм, а навпаки, – як непрофесійність та неадекватність. І це я кажу лише про революційні ситуації – під час війни та зовнішньої агресії, що переживає зараз Україна, це питання ще більш загострюється.

Якщо ми хочемо будувати українські медіа за зразком британського Бі-Бі-Сі або американської The New York Times, то ми маємо вивчити і взяти до уваги абсолютно всі стандарти, процедури та правила, які діють в цих та подібних західних ЗМІ. Не можна вимагати від колег по цеху дотримання одних стандартів, коли ти сам порушуєш інші. Але головне – і про це постійно говорить головний редактор газети “День” Лариса Івшина – перш ніж створити Бі-Бі-Сі, потрібно створити Британію. І перш ніж застосовувати правила The New York Times, ми маємо побудувати Нью-Йорк, додамо від себе. Зрозуміло, що без активної участі ЗМІ та журналістів у побудові нової країни зробити це буде просто неможливо.

Наталія Іщенко

День, 27–28 жовтня 2017 р.